

ՑԱՆԿԱՑԱԾ ԿՐՈՆԱԿԱՆ
ՆՈՐԱՄՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ ԵՆԹԱԴՐՈՒՄ
Է ՇԵՂՈՒՄ

كُلْ بِحَدْلَهْ لِلْمُبِينِ كُلْ لِلْغَلَهْ لِلْمُبِينِ

Հեղինակ

Դոկտոր Արդուլ-Ղահմեն Էլ-Շիհա

Հ. Հայ Ալ-Ղահմ Են Այս Աշխաթ

Թարգմանությունը

Ամերիկական Ինքնական Ազգային Մասնակիության Առաջնահանձնական Խորհրդի կողմէ

EUROPEAN ISLAMIC RESEARCH CENTER (EIRC)

& Աննա Ղ. Հակոբ

ՑԱՆԿԱՑԱԾ ԿՐՈՍԱԿԱՆ ՆՈՐԱՄՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ ԵՆԹԱԴՐՈՒՄ Է ՇԵՂՈՒ

Դոկտոր Աբդուլ-Ռահմեն Էլ-Շիհա

Թարգմանությունը
EUROPEAN ISLAMIC RESEARCH CENTER (EIRC)
& *Աննա Ռ. Հակոբ*

Ստուգող հանձնաժողով

Աբու Ասամ

© Copyright (Հոգեբանական իրավունքները)

Դոկտոր Աբդուլ-Ռահման Աշ-Շիհա

Հոգեբանական իրավունքները պատկանում են հեղինակին, բացի անվճար բանելու դեպքում առանց որևէ փոփոխություններ անելուվ գրքում:

<http://www.islamland.com>

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

- 1.Տերմինաբանություն
- 2.Ներածություն
- 3.Արդյո՞ք Խալասի Դինը կատարյալ է
- 4.Դինին որևէ բան ավելացնելը, որը վավեր չէ
- 5.Ի՞նչ է Բիդան
- 6.Բիդայի դասակարգերը
- 7.Կրոնական նորարարություններ
- 8.Շարիաթի դիրքորոշումը կապված կրոնական նորարարություններին
- 9.Գիտնականների դիրքորոշումը, ովքեր դատապարտում են Բիդան
- 10.Օգտագործվող ապացույցներ աջակցելու իրենց Բիդային
- 11.Մեր դիրքորոշումը Բիդայի մարդկանցից
- 12.Բիդայի տարածման պատճառները
- 13.Բարի արարքների ընդունման պայմանները
- 14.Բիդայի Վտանգը
- 15.Գուշացում և հորդոր
- 16.Բառարան

Ներածություն

- 1. ՈՒԱԲ.** Որոշ մարդիկ գերադասում են թարգմանել ‘Ուաբ’ բառը ինչպես ‘Տեր’: Չնայած այն փաստին, որ վերջինս Բիբլիական տերմին է, որը վերաբերվում է Ալլահի ստրուկին, Հիսուս Մարգարեյին, այս բառը, որը սահմանափակվում է ‘տեր’, ‘առաջնորդ’, ‘սեփականատեր’ կամ ‘դեկավար’ թարգմանություններով, երբեք չի կարող փոխանցել ‘Ուաբ’ տերմինի եզրակացնող նշանակությունը: Մեկ այլ թարգմանությամբ ‘Ուաբ’ տերմինը նշանակում է Արարիչ, Զնավորող, Ապահովող, Մեկը, ումից բոլոր արարածները կախում ունեն, և Ով տալիս է մահ և կյանք:
- 2. ԴԻՆ.** Բառը թարգմանված է ինչպես կրոն, որը արաբերենում սովորաբար վերաբերվում է և հասարակական և անձնական կյանքի ուղղուն: Այդ տերմինը ներառում էրկրպագումը, քաղաքական գործունեությունը, հիգիենայի և էթիկետի վարքի բանաձևը:
- 3. Սալալահու ալեյհի ուասալլամ.** Որոշ մարդիկ այն թարգմանում են ինչպես ‘խաղաղություն նրան’: Այս թարգմանությունը սխալ է, ճիշտն է ‘թող Ալլահը մեծացնի իր ուշադրությունը և տա նրան և նրա մերձավորներին ապահովություն և անվատանգություն ամեն նսեմացումից’:

Ամեն փառքը Ալլահին, Ում օգնությունը, թողությունը, առաջնորդումը և պաշտպանությունն ենք մենք խնդրում մեր իսկ մեղքերից և վատ արարքներից: Նրան, ում Ալլահը ուղղորդում է, ոչ ոք չի կարող սխալ ճանապարհի դնել, իսկ նրան, ում Նա սխալ ուղղու է դնում, ոչ ոք չի կարող ետ բերել: Ես վկայում եմ, որ չկա ճիշտ աստված արժանի երկրպագման բացի Ալլահից, Ով չունի զուգընկեր և ես վկայում եմ, որ Մուհամեդը Ալլահի ստրուկն է և Նրա Մարգարեն: Թող Ալլահը մեծացնի իր ուշադրությունը և տա նրան և նրա մերձավորներին, հետևորդներին և նրանց, ովքեր նրա ուղղու վրա են ապահովություն ամեն չարիքից և անվատանգություն Հարության Օրը:

Դինին վերաբերվող հարցերը պիտի ընդունել առանց որևէ կասկածի նշույլի: Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց.

«Եվ ինչ որ Մարգարեն, ((Մուհամեդը)(Խ.Ա.Ո.Ն)) տալիս է քեզ , վերցրու , և ինչ որ նա արգելում է քեզ , ետ կանգնիր դրանից և վախցիր Ալլահից : Ճշմարիտ , Ալլահը խիստ է պատժի մեջ :» (59:7)

Մարդ պիտի հետևի Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) առաջնորդմանը այս հարցերում , և շպիտի անի 'իջտիհադ' (այսինքն , ջանք գործադրել հասնել կառավարման,) մի պարագայում , որում այդ թույլատրելի չէ: Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց.

«« Ասա, « Եթե դու իրոք սիրում ես Ալլահին , ապա հետևիր ինձ , Ալլահը կսիրի քեզ և կների քո մեղքերը : Եվ Ալլահը Ամենաներող և Ամենազթասիրտն է :»» (3:31)

Իմանի(Հավատքի) զրոյականացման պարագաներից մեկը, ինչպես նշել է Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նրա ուղղուն չհետևելն է: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Զեզանից ոչ ոք չի հավատա ,մինչ նրա ցանկությունները չհամապատասխանեն այն բանին , ինչով ես եկել եմ :» (Բայհակի)

Մուսուլմանը պիտի ձեռնպահ մնա կեղծ պնդումներից, որոնք կարծես Դինի մասն են , քանի որ այս կշեղի ճանապարհից , որը և կառաջնորդի Դժոխք: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Ով նորամուծություն է բերում Դինի հարցերում , որոնք այնտեղ չկան , կմերժվի :» (Բուխարի# 2550)

Շատերը , ովքեր իրենց մուսուլման են հայտարարում , անում են երկրպագման գործողություններ , որոնք հակասում են Իսլամի ուսմունքին , կամ նրանք իրագործում են որոշ նորամուծություններ , որոնք ոչ մի հիմք չունեն Ալլահի Դինում , նրանք հետևում են իրենց ցանկություններին և կրքերին: Նրանք մեղադրվում են Ամենաբարձրյալ Ալլահի խոսքերով.

«Դու տեսե՞լ ես(Օ, Մուհամեդ), նրան , ով իրեն իլեհ (աստված)է վերցրել իր իսկ ցանկությունները : Դու կլինե՞ս վաքիլ (նրա գործերին տնօրինող կամ դիտորդ) նրան :» (25:43)

Եթե այս նորամուծությունները իրագործող մեկուսացված է , խնդիրը ավելի քիչ վտանգավոր է, չնայած ընդհանրապես խրախուսվող չէ: Սակայն , իրականում նորամուծությունների իրագործումը բացասաբար է ազդում Մուսուլմանների ընդհանուր միության վրա, որտեղ որոշ մարդիկ խրախուսում կամ համաձայնվում են դրա հետ , կամ կարեկցում են այդ մարդուն :

Նորամուծությունների իրագործումը կմասնատի մուսուլմաններին և նրանց ետ կպահի Ալլահի Դինից: Ավելին , դրանք բացասաբար կազդեն ոչ մուսուլմանների

վրա , երբ նրանք տեսնեն մարդկանց , ովքեր գործում են ոչ ռացիառնալ և Իսլամին հակասող ոգով: Այս նրանց կտարհամոզի Իսլամից և նրանք կհամարեն Իսլամը ինչպես ցանկացած ուրիշ կրոն , որը հիմված է կեղծ և անտրամաբանական հավատքի վրա :

Նորամուծություններ իրագործող մարդիկ կարող են բաժանվել երեք խմբի.

1-ին Խումբ. Մարդիկ , ովքեր հետևում են նորարարություններին Դինում, իրենց անխմացության պատճառով : Իսլամը չի արադարացնում այսպիսի մարդկանց ; Անխմացությունը պիտի լուծվի և բուժվի : Մարդ չի կարող գործել ըստ իր կրքերի : Ալլահն ասում է .

«Այսպիսով հարցրեք Հիշատակող մարդկանց , ((Գրերի , Թորայի, Ինջիլի , (Ավետարանի)) եթե դուք չգիտեք:» (21: 7)

Մարդիկ , ովքեր հետևում են նորարարություններին կուրորեն , հետևելով նրանց , ովքեր իրենցից առաջ էին , նույնպես մտնում են այդ խմբի մեջ : Ալլահն ասում է .

«Եվ երբ ասում են նրանց .«Ետևիր նրան , ինչ Ալլահն է ուղարկել» նրանք ասում են «Ոչ , մենք կիետևենք այնին , որին մեր հայրերն են հետևել :» Նրանք այդպես կանեն , նույնիսկ եթե Շեյթանը հրավիրի նրանց Կրակի տանջանքների :»» (31:21)

Տետևելով նորամուծություններին , որոնք հակասում են Շարիաթին , այս մարդիկ շեղվում են , որը հաջողություն չի բերի նրանց : Տետևել ավելի քիչ երկրպագման , ավելի լավ է և պարզեւատրելի , քան հետևել շատ նորարարությունների : Ալլահն ասում է .

«Զանալ (աշխարհիկ կյանքում երկրպագելու ուրիշին բացի Ալլահից,) հոգնեցուցիչ է , (հետագա կյանքում լի նվաստացումներով): Նրանք կմտնեն տաք , եռացող Կրակ :» (3:4)

2-րդ ԽՈՒՄԲ. Մարդիկ , ովքեր փնտրում են մատերիալիստական շահ: Նրանք օգտվում են մարդկանց անխմացությունից , հասնելու իրենց նպատակներին : Այսպիսի մարդիկ հեռու են Դինից և ումանք նույնիսկ կեղծ կերպով համարվում են մուտուլմաններ , երբ իրականում , Իսլամը անմեղ է նրանցից: Նրանք աղավաղում և փշացնում են Իսլամի պատկերը իրենց նորարարություններով: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց այս մարդկանց մասին :

«Ամենավատագույն ստրուկը նա է , ով գործում է փնտրելով աշխարհիկ շահույթ , մինչդեռ նա այդ պիտի աներ հանուն Ալլահի: Ամենավատագույն ստրուկը նա է

, ով հաստատում է կասկածելի հարցեր և օրինականացնում է անօրինականը :»
 (Հակիմ# 7885)

3-րդ ԽՈՒՄԲ. Իսլամի թշնամիները և նրանք , ովքեր ամեն ինչ անում են նորարարություն մտցնելու կրոնական հարցերում , որպեսզի բաժանեն Մուսուլմանական Ռումման (ազգը): Նրանք աջակցում են նորարարություն անող մարդկանց ֆինանսապես , ստեղծում են նոր աղանդներ , որը տարբեր է Ահլուս-Մուննա ուս -Զավուահից , կապված Ակիդայի և աստվածաբանության հետ : Այս բանով Իսլամի թշնամիները կհասնեն իրենց նպատակի , այսինքն պահել Մուսուլմաններին իրենց Ակիդայից և Դինից նվազագույն կորուստով :

Նորարարությունը Դինում Շեյխանի մեթոդն է մարդկանց շեղելու ուղղուց: Իրն Աբբասը , թող Ալլահը գոհանա նրանով , ասաց կապված Ալլահի խոսքերի հետ .

« Դուք չեք թողնի ձեր աստվածներին , ոչ ել դուք կթողնեք Ռադին , Սուվային , Յաղութին , Յառին , Նասրին , (կուռքերի անուններ են) :» (71:23)

« Սրանք Նոյի բարեպաշտ մարդկանց անուններն են : Երբ նրանք մահացան , Շեյխանը խրախուսեց նրանց կանգնեցնել արձաններ իրենց վայրերում , որպեսզի նրանք կարողանան հիշել նրանց և նրանք կոչեցին այդ արձանները իրենց անուններով և դրանք չին երկրպագվում մինչ այս մարդիկ չմահացան և այդ մոռացվեց:» (Բուխարի # 4636)

Իմամ Իրն ալ-Քայիմը , թող Ալլահը գթա նրան , ասաց.¹ « Շեյխանը փորձում է ոչնչացնել Ադամի որդուն յոթ փուլերից մեկում : Դրանցից որոշները ավելի ուժգին են մյուսից : Շեյխանի չի փորձի ոչնչացնել նրան մյուս փուլում , մինչ տանուլ չի տա նախորդում:» Այդ փուլերն են.

1-ին ՓՈՒԼ. Ալլահին , Նրա Դինին , Անուններին , Մարգարեններին և Հարությանը չհավատալու փուլը: Եթե Շեյխանին հաջողվի շեղել ստրուկին այս փուլում , նրա թշնամությունը նվազում է և նա հանգստանում է: Եթե ստրուկը հաջողության հասնի և գոյատեսի այս փուլում , Շեյխանը կփորձի ոչնչացնել նրան մյուս փուլում :

2-րդ Փուլ. Բիդայի (կրոնական նորարարությունների) փուլ , որը ներառում է Մարգարեյի Ճշմարտության չհավատալը և բացի Ալլահից ուրիշին երկրպագելը : Երկրպագում են կուռքերին և դրա նման բաների : Շեյխանը ուրախանում է , եթե անձը զիջում է այս փուլում Բիդային , Դինի բնույթից և ստիպում է մերժել այն :

¹ Մադարից աս-Սալիկին. Էջ. 254-256

Ավելին, նա , ով հետևում է նորարար կրոնական գործերին , չի զղում, այլ հակառակը , հրավիրում է մարդկանց դեպի իր Բիդա:

Նորարար կրոնական գործունեությունը ստիպում է ստեր ասել կապված Ալլահի հետ և խոսել առանց գիտելիքների, որը բացահայտ բախվում է Սուննային : Հետևելով փոքր Բիդայի, մարդ անցնում է մեծի: Այսպես մարդ հաստատուն ջնջում է Իսլամի հիմունքները :

Գիտնականները միայն գիտեն Բիդայի գործունեության իրական վտանգը : Եթե անձին հաջողվում է գոյատևել այս փուլում հետևելով Սուննային և ճիշտ հասկանալով այդ , ինչպես հասկացել են բարեպաշտ նախորդները, Շեյքանը կփորձի ոչնչացնել նրան հաջորդ փուլում :

3-րդ ՓՈՒԼ . Մեծ մեղքերի փուլ: Եթե նա ի վիճակի է ոչնչացնել ստրուկին այս փուլում , նա կգեղեցկացնի արարքը և միզուցե կստիպի նրան ասել հետևյալը. « Ոչ մի մեղք չի վնասի Տառիկիդին (հիմնական հավատքին) ինչպես ոչ մի լավ արարք շահեկան չի լինի , ով ընկել է Շըրկի (Ալլահին զուգընկեր տալու) մեջ:» Եթե մարդ հաջողակ է և գոյատևում է այս փուլում , Շեյքանը կփորձի ոչնչացնել նրան հաջորդ փուլում :

4-րդ ՓՈՒԼ . Փոքր մեղքերի փուլ. Շեյքանը կստիպի մարդուն նվազեցնել այս մեղքերը շշնջալով նրան. « Վախ չկա , մինչ դու քեզ ետ ես պահում մեծ մեղքերից... դու գիտե՞ս , որ փոքր մեղքերը կքավվեն, ետ մնալով մեծ մեղքերից:» Շեյքանը նրան կհամոզի , որ վնաս չկա փոքր մեղքեր անելուց , մինչ նա մշտապես չի անում դրանք : Անձը , ով մեծ մեղք է գործել և զղացել է և վախենում է այն բանից , ինչ արել է , ավելի լավ է քան նա , ով պարբերաբար փոքր մեղքեր է գործում , որը վերածվում է մեծ մեղքի : Մշտական զղումը շեղոքացնում է մեծ մեղքերը , իսկ փոքր մեղքը մնում է այդպիսին , եթե մարդ մշտապես գործում է :

Մարգարեն ասաց.

«Զգուշացեք փոքր մեղքերից , այն նման է մարդկանց , ովքեր կանգնել են հարթավայրում , նրանք սփռվում են փայտ բերելու , մինչ կրակ են անում և հաց են պատրաստում : Ամեն անգամ , եթե մարդ փոքր մեղք է գործում , այն ոչնչացնում է նրան :» (Ահմեդ #22860)

Եթե ստրուկը հաջողության է հասնում և գոյատևում է այս փուլում , լինելով զգուշ և զղում է Ալլահին և լավ արարքներ է կատարում , ապա Շեյխանը կփորձի ոչնչացնել նրան հաջորդ փուլում :

5-րդ ՓՈՒԼ. Օրինական բաներով տարվելը, որում չկա մեղք : Շեյխանը մարդուն զբաղված կպահի , տարվելով օրինական բաներով , որպեսզի նա ետ մնա Ալլահին երկրպագելուց : Դրանից հետո նա նրան կուղղորդի ձեռնպահ մնալ Սուննայից և հետո պարտադիր գործունեություններից : Եթե ստրուկը հաջողության հասնի և գոյատևի այս փուլում հասկանալով երկրպագման հզորությունը, Շեյխանը կփորձի ոչնչացնել նրան հաջորդ փուլում :

6-րդ ՓՈՒԼ. Փուլ , որտեղ ստրուկը զբաղված է արարքներով , որոնք ավելի քիչ պարզեատրելի են : Շեյխանը կիսրախուսի ստրուկին գործել որոշակի գործողություններ և կգեղեցկացնի դրանք և ցույց կտա նրան մեծ պարզելու , որպեսզի զբաղեցնի նրան դրանցով և ետ պահի արարքներից , որոնք ավելի շահավետ են : Եթե Շեյխանը ձախողվում է այդ հարցում , նա փորձում է կաշառել լիիրավ պարզեցնելու : Այնուամենայնիվ , նա զբաղեցնում է նրան ավելի նվազ պարզեատրվող արարքներով և ետ է պահում մեծ պարզեատրվող արարքներից : Նա ետ է պահում նաև ամենաաստվածահաճությունը արարքներից :

7-րդ ՓՈՒԼ. Եթե Շեյխանը ձախողում է վեց փուլերում , նա փորձում է վնասել մարդուն ամեն հնարավոր միջոցներով : Նա կարող է հավաքել իր մարդկանց և հետևորդներին և ուղղել այդ մարդու դեմ : Մարգարեները և առաջյալները անվնաս չեն մնացել դրանից : Մարդ պետք է համբերատար տանի ամենը , քանի որ հայթանակը և հաջողությունը կապված են համբերությամբ :

Բիդայի վատագույն արդյունքը Մարգարեյի հասցեյին արված ստերն են : Սա մահացու մեղք է , Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Իմ մասին սուստ տարածելը , նույնը չէ ցանկացած մարդու դեմ ստի պես : Ով ստում է իմ մասին , թող համոզված լինի նրա տեղը Դժոխքի Կրակում է :» (Բուխարի 1229)

Մեծ ուղեկցորդ Աբդուլահ իբն Մասուդը , թող Ալլահը զոհանա նրանով , ասաց. « Հետևեք Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) առաջնորդմանը և մի արեք նորարարություն , որպեսզի դուք բավարարվեք :»

Որքան հիասքանչ են Աբդուլահ իբն Մասուդի խոսքերը : Գիտակից մարդը պիտի մտածի այս պարագայի մասին : Իրոք , Մարգարեյի խրախուսանքին արժանի արարքները կբավարարի մարդուն ամեն ձևով և ոչ մի պատճառ չի լինի անրադառնալ Բիդային :

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Արարքը կդիտվի նվիրվածությամբ, որոշակի ժամանակ: Այսպիսով, ով հետևում է իմ Սուննային նվիրվածությամբ, կառաջնորդվի և ով կհետեւ ուրիշ բանի քան այդ, կկործանվի:» (Իբն Խուզեյմա 2105)

ԱՉՅՈՒԹ ԻՍԼԱՄԻ ԴԻՆԸ ՀԻԱՐԺԵՔ Է

Հայտնի է, որ Իսլամի Դինը լիարժեք է, ինչպես Ամենաբարձրագ Ալլահը ասում է.

«Այս օրը, ես կատարյալ եմ դարձել ձեր Դինը ձեզ համար, ավարտել եմ Իմ Գթասրտությունը ձեզ և ընտրել եմ Իսլամը ինչպես ձեր Դին, ձեզ համար:» (4:3)

Այն հասցեազրկած է մարդու աշխարհիկ և Հանդերձյալ կյանքի բոլոր պայմաններին: Ալլահն ասում է.

«Եվ Մենք ուղարկել ենք ձեզ Գիրք, (Ղուրան)ինչպես ամեն ինչի օրինակ, առաջնորդություն, գթասրտություն և լավ լուր նրանց, ովքեր հանձնել են իրենց (Ալլահին ինչպես մուսուլմաններ):» (16:89)

Շարիաթի ցանկացած հարց, որը պարզաբանված չէ Իսլամական Օրենքի առաջին աղյուրում, որը հանդիսանում է Ղուրանը, պարզաբանված է Իսլամական Օրենքի երկրորդ աղյուրում, որը Սուննան է: Սուննան ներառում է Մարգարեյի մեջբերումները, գործողությունները, խրախուսանքները, որոնք հաղորդված են մեզ: Ալլահն ասում է.

«Եվ Մենք նույնպես քեզ .(օ, Մուհամմեդ)ուղարկել ենք հիշեցում և խորհուրդ (Ղուրան), որ դու պարզ կարողանաս բացատրել մարդկանց ինչ է նրանց ուղարկվել և որ նրանք կարողանան մտածել:» (16: 44)

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) պարզաբանել և ցույց է տվել իր Ումմային ամեն բարիք և զգուշացրել ամեն չարիքից: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Ինձանից առաջ չկա մարգարե, ով պարտադրված չի եղել պարզաբանել իր Ումմային բարիքը, որը նա գիտի և զգուշացնի չարիքից, որը նա գիտի:» (Սուլյամ)

Ով չի հավատում այս ամենին , չի հավատում Ղուրանին, որը լուսաբանվել է Մարգարեյին(Խ.Ա.Ո.Ն)

Դինում նորարարը հավատում է, որ Ալլահի Դինը անավարտ է և անուղղակի ձևով , նա ասում է , որ նա է ավարտուն տեսքի թերում այն իր նորարարությամբ :

Դինում նորարարը մեղադրում է Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն) թերացման մեջ , որովհետև նա չի հասցել Ուղերձը պատեհ ձևով : Նա անուղղակի ասում է .« Իսլամը այս նորարարության կարիքը ունի , որում Մարգարեն թերացել է ,և ես կլրացնեմ Դինը այս նորարարությամբ :»

Մարգարեն (Խ. Ա.Ո.Ն) ասաց.

« Ես թողել եմ ձեզ պարզ ուղղու վրա , նրա զիշերը ինչպես նրա ցերեկն է և ոչ ոք չի շեղվի դրանից , բացի այն մարդուց , ով կիսում է մարդու կողմէ : » (Հակիմ)

ԴԻՆԻ ՈՐԵԿ ԲԱՆ ԱՎԵԼԱՑՆԵԼԸ , ՈՐԸ ՎԱՎԵՐ ՉԷ ՈՉ ԱԼԱՀԻ , ՈՉ ԷԼ ՄԱՐԳԱՐԵՅԻ ԿՈՂՄԻՑ.

Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց.

«Այո, ով իրեն հնազանդել է Ալլահին և նա մուշին է (բարի արարքներ կատարող), ապա նրա պարզեց իր Ռաբբի (Ալլահի) հետ է , այդ մարդուն չի լինի վախ , ոչ ել նրանք կտխրեն :» (2:112)

Այս նշանակում է , որ մարդ , ով անկեղծ գործում է հանուն Ալլահի և այդ ամենը անում է ըստ Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) Սուննայի, մեկն է , ով կմտնի Զեննա (Դրախտային Այզիներ) :²

Իմամ Ահմեդը , թող Ալլահը գոհանա նրանով , հաղորդեց , որ Աբդուլահ իրն Մասուդը ասել է. ««Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նկարեց զիծ և ասաց, « Սա է Ալլահի ուղղի » և հետո նա նկարեց փոքր գծեր աջ և ձախ դրանից և ասաց. « Սրանք ուղղիներ են , որից ամեն մեկում Շեյքանը կանչում է մարդկանց :» Հետո նա

²Թայսիր ալ-Քարիմ առ-Ռահման ֆի Տաֆսիր Քալամ ալ- Մաննան Շեյխ աս- Սաադից , թող Ալլահը գոհանա նրանով :

ընթերցեց Ալլահի խոսքերը .« Եվ իրոք , սա Իմ Ուղիղ Ճանապարհն է , այսպիսով հետևեք դրան և մի հետևեք (ուրիշ) ճանապարհներ , քանի որ նրանք կշեղեն Իր Ուղղուց: Այս Նա երամայել է ձեզ , որ դուք կարողանաք դառնալ ալ-մութաքուն (բարեպաշտ):» (Իբն Զիբան# 6)

Մարգարեն (Խ.Ա.Ռ.Ն) նույնպես ասաց.

«Իրոք , ճառերի ամենաճշմարտացին Ալլահի Գիրքն է , իսկ ամենալավ առաջնորդումը , Մուհամեդի (Խ.Ա.Ռ.Ն) առաջնորդումը , իսկ ամենաչարիքը նորարարություններն են , ամեն (կրոնական) նորարարություն Բիդա է , իսկ ամեն Բիդա , տարանջատում և ամեն տարանջատում կտանի Կրակ:» (Իբն Խուզեյմա# 1785)

Կրոնական գիտելիքներից զուրկ խոսքերի լրջությունը և վտանգը ակնհայտ է Ղուրանի տարբերակներից և Մարգարեական Սովորույթներից: Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց.

«Եվ (բոլոր) Գեղեցիկ Անունները պատկանում են Ալլահին , այսպիսով կոչեք Նրան դրանցով , և լքեք այն մարդկանց շրջապատը , ովքեր ստում կամ մերժում են , (կամ անվայել խոսքեր են ասում ընդդեմ) Նրա անունները : Նրանք կհեռացվեն , այն բանի պատճառով , ինչ սովոր են անել:» (7: 180)

Ամենաբարձրյալ Ալլահը նույնպես ասաց.

« Եվ մի հետևեք նրան , ինչի մասին գիտելիք չունեք: Իրոք լսելը , տեսնելը և սիրտը ամենի մասին կհարցվեն :» (17:36)

Ամենաբարձրյալ Ալլահը նույնպես ասաց.

« Կամ ունենալ զուգընկեր (կերծ աստվածներ) Ալլահի հետ , ովքեր կազմել են նրանց համար Դին , որը Ալլահը չի թույլատրել :» (42:21)

Ով նորարարություն կամ գործունեություն է մատնում Ալլահի Դինում , օրինականացնում է որևէ բան , ինչ անօրինական է Խալամում , կամ անօրինականացնում է ինչ օրինական է , նա դառնում է անհավատ , եթե չմեղանչի: Այս հաղորդել է Մարգարեյի (Խ.Ա.Ռ.Ն) հաղիթը , որում նա բացատրում է Ալլահի խոսքերը :

«Նրանք (Հրեաները և Քրիստոնյաները) վերցրել են իրենց ռաքիններին և վանականներին որպես իրենց աստվածներ Ալլահի փոխարեն :» (9: 31)

Նա ասաց.

«Նույնիսկ եթե նրանք չեն երկրպագում նրանց բացահայտ, բայց նրանք օրինական են համարում այն, ինչ իրենց ռաբբիները և վանականները օրինականացնում են և անօրինական են համարում այն, ինչ իրենց ռաբբինները և վանականները համարում են անօրինական :» (Թիրմիզի #3095)

Այս խիստ զգուշացումը ներառում է նրանց, ովքեր հետևում են ուրիշներին հայտարարելու որոշ բաներ օրինական կամ անօրինական, երբ դրանք այդպիսին չեն :

Շեյխ Աբդուռոհմեն աս- Սաադին, թող Ալլահը զթա նրան, ասաց. «Նրանք, այսինքն ռաբբինները և վանականները օրինականացնում են իրենց մարդկանց համար օրենքներ և բանավոր կանոններ, որոնք ստում են Մարգարեների Դինը և մարդիկ հետևում են նրանց : Նրանք մեծարում են իրենց շեյխներին և սուրբ մարդկանց, ինչպես կվերցնեն նրանց որպես աստվածներ, բացի Ալլահից : Մարդիկ կզոհաբերեն կենդանիներ, կխնդրեն և կաղերսեն նրանց :»³

Ի՞Չ Է ԲԻԴԱՆ

Որպեսզի հասկանանք Բիդայի իմաստը, մենք պետք է իմանանք ինչ է ներառում Սուննան :

Իմամ Իբն Ռաջաբը, թող Ալլահը զթա նրան, ասաց. Սուննան հետևվող ուղղին է: Այն ներառում է ինչին Մրագարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) և նրա Խալիֆները հաստատուն են եղել հիմնական հավատքից, գործողություններից և խոսքերից: Սա է լիակատար Սուննան:»⁴

Հետևել և հավատարիմ մնալ Սուննային, հիմնական հավատքին, գործողություններին կամ խոսքերին պարտադիր է: Ալլահն ասում է.

«Իրոք Ալլահի Մարգարեյի (Մուհամեդի) (Խ.Ա.Ո.Ն) մեջ կա լավ օրինակ հետևելու նրանց համար, ովքեր հուսով են հանդիպել Ալլահին և Վերջին Օրը և հիշատակում են Ալլահին շատ :» (33:21)

Մարգարեն նույնպես շեշտել է Սուննային հետևելու անհրաժեշտությունը: Նա ասաց.

³ Իբիդ

⁴ Զամի ալ- Ասլում ուալ- Ճիկամ 1 / 120

«Ես խորհուրդ եմ տալիս ձեզ վախենալ Ալլահից և լսել և ենթարկվել, նոյնիսկ եթե Աբիսինյան ստրուկը իշխանություն ունի ձեզ վրա, քանզի իրոք, նրանք, ովքեր ապրում են, վկա կլինեն շատ տարբերությունների, այսպիսով հավատարիմ մնացեք իմ և Խալիֆների Սուննային : Խիստ հավատարիմ եղեք դրան : Բոնեք այն սեղանատամներով : Զգուշացեք նորարարություններից : Ամեն (կրոնական) նորարարություն տարանջատում է և ամեն տարանջատում տանում է Դժոխային Կրակ:» (Իբն Հիբան# 5)

Իբն Տայամիյան , թող Ալլահը գթա նրան ասաց.⁵ « Մուհամեդը Խ.Ա.Ո.Ն եկել է մարդկանց և Զիների համար , պարզաբանելու հարցեր , որոնք կապված են Դինի հետ , այնպիսիք են , ինչպիսիք են հիմնական հավատքը , Շարիաթի նպատակները և այլն : Ոչ մի Ակիդա չի ընդունվի , բացի նրա Ակիդայից , և ոչ մի Շարիաթ չի ընդունվի , բացի նրա Շարիաթից: Ոչ ոք չի ճաշակի Ալլահի մոտիկ լինելը , Նրա հաճույքը և Զեննան, բացի ընդունելով և լիովին հետևելով նրան իր խոսքերում, գործողություններում և մեղքերից խուսափելով :»

Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց.

«Անկասկած, իրոք Ալլահի առվիյային , (այսինքն նրանց , ովքեր հավատում են նրա Միակ լինելուն և վախենում են նրանից , խուսափում են մեղքերից և վատ արարքներից , որոնք արգելված են , և սիրում են Ալլահին , ներկայացնում են լավ արարքներ , որոնք նա հրամայել է անել), ոչ մի վախ չի լինի նրանց , ոչ էլ նրանք կտիրեն : » (10: 62)

Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց.

«Օ, Մարդկություն. Մենք արարել ենք ձեզ էզից և արուից , և արել ենք ձեզ ցեղեր և ազգեր , որպեսզի դուք իմանաք միմյանց : Իրոք , Ալլահի հետ ձեզանից ամենապատվելին նա է , ով ունի Աս- Տակվա , (այսինքն Սուտակուն) : Իրոք Ալլահը Ամենահիմացող և Տեղյակն է :» (49: 13)

ՏԱԿՎԱ, այսինքն բարեպաշտությունը ձեռք է բերվում , երբ մարդ հետևում է երկրպագման գործողություններին , ըստ Սուննայի, Ալլահի պարզեւող հուսալով , Նրա պատժից վախենալով և անհնազանդությունը մերժելով: Վալին , բարեպաշտ մարդը , երբեք չի զգա Ալլահի մոտիկ լինելը , մինչ չկատարի Ֆարդ, (պարտադիր) գործողությունները և պարտավորությունները : Նա պիտի հետևի նաև Նաֆլին , (օժանդակ բարի գործողություններին) : Ալլահն ասում է .

⁵ Ֆատաուլա ալ-Կուլբա էջ. 178-179

Ամենասիրելի բանով , որով Իմ ստրուկը գալիս է մոտիկ Ինձ , այն լավ բանն է ինչ ես տվել եմ նրան , և Իմ ստրուկը մոտիկ է գալիս Ինձ կատարելով այդ օժանդակ բարի գործողությունները , մինչ ես սիրում եմ նրան...» (Բուխարի)

ԲԻԴԱ. Լեզվաբանորեն վերաբերվում է նորարարություններին , նորություններին , որոնք մինչ այդ գոյություն չունեյին : Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց.

«Երկնքի և երկրի Բաղեեն⁶: Եթք Նա որոշում է խնդիրը , Նա միայն ասում է դրան .« Եղիք» և այլ լինում է :» (2: 117)

Շեյխ Աբուտուհիմեն աս-Սադին, թող Ալլահը զթա նրան, ասաց. «Բաղեե, նշանակում է դրա արարողը, ծնունդ տվեղը , այնպես , որ Նա ստեղծել է դրանք կատարյալ:»⁷

Ալլահն նույնպես ասաց. «« Ասա, Օ, Սուհամեդ .« Ես նոր Մարգարե չեմ:»» (46:9)

Նշանակում է, որ ես առաջինը չեմ , ով եկել է Ալլահի ուղերձով մարդկությանը , ինձ նախորդել են շատ մարգարեներ: Եվ եթք ասում են .« Այսինչը կամ այնինչը նորարարություն է արել բիդա, այդ նշանակում է , որ նա նախաձեռնել է մեթոդ , որը ոչ ոք չի նախորդել:»

ԲԻԴԱՆ ԿԱՐԵԼԻ Է ԴԱՍԱԿԱՐԳԵԼ ԵՐԿՈՒ ԽՄԲԵՐԻ.

1-ին ԽՈՒՄԲ. Կրոնական Բիդա, նորարարություն : Այն ներառում է Ալլահի Դինում նորարարություն , որը զրպարտում է մեր Մարգարեյի և բարեպաշտ Նախորդների ուղղորդությունը , կապված հիմնական հիմունքների , կամ երկրպագման գործողությունների հետ : Այս տեսակի Բիդան համարվում է անօրինական Ղուրանի տեքստերում: Ալլահն ասում է .

«Եվ , ով հակառակվում և ճնշում է Մարգարեյին ((Սուհամեդին)) (Խ.Ա.Ո.Ն)) , այն բանից հետո , եթք ճիշտ ուղղին պարզ ցույց է տրվել նրան և չի հետևում հավատացյալների ուղղուն: Մենք կպահենք նրան իր ընտրած ուղղում և կայրենք նրան Դժոխքում , ինչ չար ավարտ:» (4:115)

Մարգարեն ասաց.

⁶ Վերցված է abdaa , արդաա բառի արմատից , որը նշանակում է ծնունդ տալ :

⁷ Տայսիր ալ-Կարիմ առ-Ռահիման ֆի Տաֆսիր Կալամ ալ-Մաաննաան , գրված Շեյխ աս-Սադի կողմից , թող Ալլահը զթա նրան. Էջ. 725

«Ամբողջ իմ ուսման կմտնի Դրախտ, բացի նրանից, ով կմերժի մտնել այնտեղ:» Նրան ասացին. « Ո՞վ կմերժի մտնել այնտեղ:» Նա ասաց. « Ով կենթարկվի ինձ, կմտնի Դրախտ, իսկ ով չի ենթարկվի ինձ, նա կմերժի մտնել այնտեղ :» (Բուխարի #6851)

Շեյս Իսլամ իր Տայմիյան, թող Ալլահը գթա նրան, ասաց. « Ահա , ինչու Ամենաքարձրյալ Ալլահը պատվիրել է մեզ ամեն աղոթքում ասել . « Օ, Ալլահ, առաջնորդիր մեզ ձիշտ ուղղու: Նրանց ուղղուն , ում Դու տվել ես Քո Գութը , այլ ոչ թե նրանց, ովքեր վաստակել են Քո Զայրույթը , ոչ էլ նրանց , ովքեր շեղվել են : Նրանք , ովքեր վաստակել են Ալլահի Զայրույթը , զիտեն Ճշմարտությունը և մերժում են այդ , իսկ նրանք , ովքեր շեղվել են , երկրպագում են Ալլահին առանց զիտության , իմանալով , որ դա դեմ է Ալլահի Գրքին և Սուննային:»⁸

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԲԱԺԱՆՎԵԼ ԵՐԵՔ ԽՄԲԻ.

Ա. ԲԻԴԱ, ՈՐԸ ՀԱՄԱՐԺԵՔ Է ԱՆՀԱՎԱՏՈՒԹՅԱՆ, որը մարդուն հանում է Իսլամի հիմքերից , ինչպիսին Բիրան , որը վերաբերվում է հիմնական խնդիրներին : Այդպիսիք են կենդանու զոհաբերությունը , ոչ Ալլահին , և գերեզմանի շուրջ պտտվելը , նաև բացի Ալլահից , ուրիշից օգնություն խնդրելը : Ալլահն ասում է.

«Ասա, Օ, Սուհամեդ.« Ճշմարիտ իմ Սալեն, Աղոթքը , իմ զոհաբերությունը , ապրելը և մահանալը Ալլահի համար է , ամբողջ մարդկության , զիների և ամեն գոյություն ունեցողի Ռաբբի:» (6:162)

Բ. ԲԻԴԱ , ՈՐԸ ՀԱՄԱՐԺԵՔ ՉԷ ԱՆՀԱՎԱՏՈՒԹՅԱՆ, բայց առաջնորդում է դեպի այն : Այդպիսիք են , գերեզմանների վրա կառույցներ կանգնեցնելը , դրա մոտ Դուա և աղոթք անելը : Այդ պատճառով Մարգարեն մերժել է իր Ումմային հաճախակի այցելել գերեզմաններ , վախենալով , որ այն կվերածվի երկրպագման : Մարգարեն ասաց.

⁸ Ֆատուա ալ- Կուբբա էջ. 194

«Մի դարձրեք ձեր տները ինչպես զերեզմաններ, այնուեղ չաղոթելով և հաճախ մի այցելեք իմ զերեզմանը և մի ծանրաբեռնեք ձեզ այցելելով ինձ: Ավելի լավ է հիշատակեք ինձ, որը կհասնի, որտեղ ոք դուք լինեք:» (Աբու Դաւուդ #2042)

Գ. ԲԻԴԱ, ՈՐԸ ՀԱՎԱՍԱՐ Է ՄԵՂՔԻ. Այդպիսիք են ամուրիությունը, ամուսնությունից խուսափելը, օրեր շարունակ պահը պահելը և գիշերները չընելը: Անասը, ումից Ալլահը գոհացել է, հաղորդեց, ոք Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Երեք մարդ եկան Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) կանանց տները և հարցրեցին նրա երկրպագման մասին: Երբ նրանց ասացին ամենը, նրանք ենթադրեցին շատ քիչ և ասացին.» Մենք նման չենք Ալլահի Մարգարեյին: Ալլահը ներել է նրա անցյալ և ապագա մեղքերը: Նրանցից մեկը ասաց. «Ինչ վերաբերվում է ինձ, ես երբեք չեմ ամուսնանա:» Մյուսը ասաց. « Ես պահը կպահեմ և չեմ կոտրի այն:» Մյուսը ասաց. « Ես կաղոթեմ գիշերային աղոթքները անդադար:» Երբ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) լսեց այս, նա կանչեց նրանց և ասաց.

« Դուք նրանք եք, ովքեր ասել են այդ: Իրոք, ես ամենաաստվածավախ և մաքուրն եմ, բայց ես աղոթում և քնում եմ, պահը եմ պահում և կոտրում եմ այն, ամուսնանում եմ, այսպիսով, ով չի ցանկանում իմ Սուննան, նա ինձանից չեմ:» (Բուխարի# 4776)

Այստեղից պարզ է դառնում, ոք նա, ով երկրպագում է Ալլահին այնպիսի ձևով, որը օրինական չէ Ալլահի և Նրա Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) կողմից, կամ իրագործված չէ Առաքինի Խալիֆների կողմից, նորարար է, քանի ոք Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

« Ես խորհուրդ եմ տալիս ձեզ վախենալ Ալլահից, լսել և ենթարկվել, նույնիսկ եթե Արիսինյան ստրուկը իշխում է ձեզ, քանի ոք նրանք, ովքեր ապրում են երկար, վկա կլինի մեծ տարբերության, այնպես ոք ամուր կառչեք իմ և առաքինի Խալիֆների Սուննայից, ովքեր եկան ինձանից հետո : Ամուր կառչեք: Զգուշացեք նորարարություններից, քանի ոք ամեն կրոնական նորարարություն տարանջատում է և ամեն տարանջատում տանում է Դժոխային Կրակ:» (Իբն Ճիբան# 5)

2-րդ ԽՈՒՄԲԸ. Աշխարհիկ նորարարությունները, որոնք ոչ մի կապ չունեն Կրոնի հետ : Այդպիսիք են, հայտնագործությունները : Այն չի կոչվում 'Բիդա', նույնիսկ այն հանգանմանքում, երբ լեզվաբանորեն պիտի կոչվի այդպես : Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) չի զգուշացրել մարդկանց այս տեսակի «Բիդայից»: Ամեն աշխարհիկ գործերը, սովորույթները և հարաբերությունները օրինական են, քանի դեռ չկա ապացուց, ոք դրանք արգելված են : Այս խումբը չի համարվում

'Կրոնական նորարարություն' , որովհետև չի համարվում երկրպագման գործողություն :

ՇԱՐԻԱԹԻ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄԸ ԿԱՊՎԱԾ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԵՏ .

Մարդ պիտի իմանա , որ Հավատքի երկրորդ Վկայությունը . « Մուհամեդը Ալլահի Մարգարեն է » , պահանջում է , որ նա են թարկվի նրան և հավատա , ինչ նա ասել է մեզ և հեռու մնա այն բանից , ինչ նա արգելել է : Նույնպես պահանջվում է , որ մարդ երկրպագի Ալլահին թույլատրելի և որոշակի ձևով , այլ որ թե այնպես ինչպես նա է ցանկանում :

Մարդու պարտքն է մերժել ամեն կրոնական նորարարություն : Ալլահն ասում է .

«Թող նրանք , ովքեր ընտիմանում են Մարգարեյի ,(Մուհամեդի) պատվիրաններին , աղանդների միջից , զգուշանան , որպեսզի չինի թե Ֆիտնան , (անհավատությունը , փորձությունը , սպանությունը , երկրաշարժը , բռնակալությունը և այլն) տեղի ունենա նրանց հետ կամ ցավալի տանջանքը հասնի ձեզ :» (24: 63)

Մարգարեն(Խ.Ա.Ռ.Ն) ասաց.

«Նա , ով մեր Դինում նորարարություն է մտցնում , կմերժվի :» (Բուխարի #2550)

Հուդեյֆա իբն ալ -Յամաան , թող Ալլահը գոհանա նրանով , ասաց.

« Մարդիկ հարցնում եին Ալլահի Մարգարեյին բարիքի և բարի արարքների մասին և ես հացնում էի նրան չարիքի մասին , վախից , որ ականատես կլինեմ այդպիսի բաների : Ես ասացի .« Օ , Ալլահի Մարգարե , անցյալում մենք ապրում եինք անզիտության մեջ և Ալլահը առաջնորդեց մեզ այս բարիքի , կլինի՝ արդյոք չարիք այս բարիքից հետո :»» Նա ասաց . « Այո , փորձություններով և ձախորդություններով :» Ես ասացի .« Ինչպիսի՝ փորձություններով և դժբախտություններով :»» Նա ասաց .« Մարդիկ , ովքեր չեն հետևում իմ Սուննային և սուաջնորդմանը կանեն գործողություններ , որոնց դու ծանոթ կլինես և որոշներին , դու ծանոթ չես լինի :» Ես հարցրեցի .« Կլինի՝ չարիք այդ բարիքից հետո :»» Նա ասաց . « Այո , Դժոխքի Կրակների դարպաս կոչողներ , ովքեր կպատասխանեն նրանց , կնետվեն այնտեղ :» Ես ասացի .« Օ , Ալլահի Մարգարե , ի՞նչ պիտի ես անեմ , եթե վկա լինեմ դրան :» Նա ասաց . « Ամուր բռնիր Մուտլմանների

ընդհանուր խորհրդին և նրանց Իմամին:» Ես ասացի . «Ի՞նչ պիտի անեմ , եթե շկա Սուսուլմանների ընդհանուր խորհուրդ կամ Իմամ:» Նա ասաց. «Լքիր բոլոր խմբերը և միությունները , նույնիսկ եթե քեզ կախեն ծառի ճյուղից , մինչ մահը հաղթի քեզ :»» (Բուխարի #3411)

Արդուլահ իբն Մասուդը, թող Ալլահը գթա նրան , ասաց, որ Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

««Ես կլինեմ առաջինը Հառուդի կողքին ⁹ և մարդիկ կրերվեն և նրանց կարգելվի ըմպել և ես կասեմ .« Իմ Ռաբբ , իմ Ռողեկցորդներ» Ինձ կասվի .« Դու չգիտես , թե ինչ են նրանք արել քեզանից հետո :»» (Բուխարի# 6205)

Արդուլահ իբն Աբբասը , թող Ալլահը գոհանա նրանով ասաց, որ Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Ալլահը չի ընդունի Բիդա անող մարդու արարքները , մինչ նա չհեռանա իր գործած Բիդայից :» (Իբն Մաջա #50)

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) տեղեկացրել է մեզ , որ կլինի մեծ Ֆիտնահ , այսինքն փորձություն և դժբախտություն , որը տեղի կունենա նրանից հետո : Մարդ կարող է պաշտպանել իրեն դրանից ամուր կառչելով Ալլահի Գրքից և Մարգարեյի(Խ.Ա.Ո.Ն) Սուննայից : Նա չի կարող իրեն պաշտպանել Դինում եղած նորարարություններով :

Ային , թող Ալլահը գթա նրան, ասաց, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Կլինի Ֆիտնահ:» Ես ասացի.« Ի՞նչպես մարդ կարող է պաշտպանել իրեն դրանից:» Նա ասաց. « Ալլահի Գիրքը ունի պատմություններ , նրանց մասին , ովքեր եղել են քեզանից առաջ և ապագա պատահարների նորություններ և ինչպես մարդիկ կարող են դատել միմյանց և դրանց չափանիշները : Յուրաքանչյուր կառավարիչ , ով կաղապարում է ամեն ինչ , Ալլահը կհնագանդեցնի նրան և կկոտրի նրա հպարտությունը : Ով փնտրում է առաջնորդում բացի Ալլահից , Նա , կտանի նրան շեղ ճանապարհով և դա կլինի Նրա ամուր 'պարանը' և դա հիշեցում է Ուլիդ Ճանապարհի : Ոչ ոք չի կանգնի Ուլիդ Ճանապարհին հետևելով իր հաճույքներին և կրկնությունը չի նվազեցնի կասկածները , այդ ստիպել է Զիներին մտածել և ասել .«Իրոք , մենք լսել ենք հոյակապ Ղուրանի մասին , որտեղ կա կոչ առաջնորդման :» Նա , ով ասում է այդ , ճիշտ է ասում և նա , ով հետևում է նրան , կստանա պարզե , իսկ նա , ով իշխում

⁹ Զրիորը , որը Ալլահը նվիրել է Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն) , ով կըմպի դրանից մեկ անգամ , երբեք այլս ծարակ չի զգա :

Է , հետևելով արդարությանը և նա , ով կկոչի Նրան կլինի ճիշտ ուղղու վրա :»
(Թիրմիզի# 2906)

ԳԻՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ , ՈՎՔԵՐ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄ ԵՆ ԲԻԴԱՅԻ ԳՈՐԾՈՒԵՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՈՒՄԱՐ իբն ալ-Խատաբը , թող Ալլահը գոհանա նրանով , ասաց. «Զգուշացեք մարդկանցից , ովքեր պնդում են իրենց կարծիքը և անտեսում են տեքստային ապացույցները , քանի որ նրանք հանդիսանում են Սուննայի թշնամիներ , նրանք չկարողացան սովորել հիշել և հասկանալ Հաղիթը , այդ պատճառով նրանք հետևել են իրենց իսկ կարծիքին և տարել են իրենց և մյուսներին մոլորության :»¹⁰

Իբն Աբբասը , թող Ալլահը գոհանա նրանով , ասաց Ալլահի խոսքերի մասին .«Այդ Օրը դեմքերը կլինեն պայծառ և մուգ և նրանք , ում դեմքերը կլինեն ավելի պարզ ...» Նրանք , Ահլուս սուննա ուալ Զամաա և գիտելիքի մարդիկ են , » նրանք , ում երեսները կլինեն մուգ « բիդայի և մոլորության մարդիկ են :»»¹¹

Ումար իբն Աբդուլ Ազիզը , թող Ալլահը գթա նրան , ասաց.« Ալլահի Մարզարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) հաստատաեց Սուննայի գործունեությունը և նրա հետևորդ առաքինի խալիֆները վերաբարտադրեցին այդ : Այս պրակտիկային հետևելու դեպքում , դուք ցույց կտաք Ալլահի Գրքին ձեր հավատքը և լիիրավ հնազանդությունը Նրա կամքին , ինչպես նաև Ալլահի Դինում ձեր կամքը : Ոչ ոք չի կարող աղավաղել կամ փոխել Սուննայի գործունեությունը , ոչ էլ հետևել որևէ քանի , ինչ ձնշում է այդ : Ով հետևում է այս գործողություններին , կառաջնորդվի և ով փնտրում է Ալլահի հաղթանակը այդ ամենի միջոցով կհաղթի : Իսկ նա , ով ձնշում և ստում է և հետևում է ուրիշ ձանապարհ , Ալլահը կպահի նրան այդ ուղղու վրա , որը նա ընտրել է և կայրի նրան Դժոխքում և ինչ չար բնակատեղ է այդ :»¹²

Ալ-Ֆուդեյլ իբն Իյադը , թող Ալլահը գթա նրան , ասաց.« Եթե դու տեսնես Բիդայի մարդու , ով քայլում է ձանապարհով , ուղղվիր ուրիշ ձանապարհով : Բիդայի

¹⁰ Ֆաթ ալ-Բարի 13/302

¹¹ Ուսուլ ալ- թիկատ 1/ 72

¹² Իգիատատու Լահֆան 1/ 159

մարդու ոչ մի արարք չի ընդունվի Ալլահի կողմից, և ով օգնում է Բիդայի մարդուն, օգնում է Իսլամը ոչնչացնելուն :»¹³

Սուֆյան ատ-Թաուրին, թող Ալլահը զթա նրան, ասաց. « Իբլիսը ուրախանում է, երբ մարդ կատարում է Բիդա ավելի շատ, քան երբ նա մեղք է գործում : Քանի որ մեղքի քավությունը Ալլահին ապաշխարհելն է, մինչդեռ Բիդան չի քավում ապաշխարհությամբ :»¹⁴

Իմամ Իբն ալ-Քայումը, թող Ալլահը զթա նրան, ասաց. « Եթե սիրտը զբաղված է Բիդայի գործունեությամբ, այդ անձը կլիք Սուննայի գործունեությունը :»¹⁵

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ԱՊԱՑՈՒՅՑՆԵՐԸ ,ԱՊԱՀՈՎԵԼՈՒ ԽՈՐԱՄԱՆԿ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1-ին ԱՊԱՑՈՒՅՑ Որոշ մարդիկ, ովքեր քիչ զիտելիք ունեն Շարիաթում, հայտարարում են, որ Մարգարեյի(Խ.Ա.Ո.Ն) խոսքերն են

من سن في الإسلام سنة حسنة فله أجرها وأجر من عمل بها بعده من غير أن ينقص من أجورهم شيء، ومن سن في
الإسلام سنة سيئة كان عليه وزرها ووزر من عمل بها من بعده من غير أن ينقص من أوزارهم شيء

ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ, «Ով վերականգնում է Իսլամում բարի Սուննան, ստանում է իր և նրանց պարգև, ովքեր հետևում են դրան : Սուննայով գործողների պարգևը չի նվազում: Ով Իսլամում նոարարություն է մտցնում, նա ստանում է իր և իրեն հետևողների մեղքը : Հետևողների մեղքը չի նվազում:» (Մուսլիմ #1017) ՀԵՐՔՈՒՄ. Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. « Ամեն Բիդա տարածայնության հիմք է :» Հնարավոր չէ, որ Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն) ասի մի սովորության մասին, որը հակասում է մյուսին: Գիտնականները համամիտ են այս հարցում :

Այս պարզաբանելու համար, Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. « Ով վերականգնում է Սուննայի լավ գործունեությունը Իսլամում ...» Բիդայի գործունեությունը Իսլամի մաս չէ: Ավելին, Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն) նկարագրում է Սուննան ինչպես բարիք, մինչդեռ Բիդան չի կարող լինել այդպիսին : Նույնպես կա տարբերություն «Սուննայի գործունեության վերաբաղրման» և « Կեղծ Բիդայի գործունեության հաստատման միջև :»

¹³ Տալիս Իբլիս էջ.14

¹⁴ Իբիդ.

¹⁵ Իզատատուլ Լահֆան 1/ 213

Այս հաղորդման իմաստը պարզաբանվում է Հաղիթի մեջ , որը հետևյալն է . աղքատ մարդկանց մի խումբ եկան Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) մոտ, այսպիսով նա կանչեց մարդկանց , որպեսզի նրանք տան ինչ կարող են : Մի մարդ Անսարներից , եկավ Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) մոտ արծաթով լի պարկով , որը բավական ծանր էր և նա դրեց այդ Մարգարեյի(Խ.Ա.Ո.Ն) դիմաց : Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն) ուրախացավ և ասաց.

«Ով վերականգնում է բարի Սուննայի գործունեությունը Իսլամում , կստանա իր և հետևողների պարզեր մինչ Հարության Օրը ...» (Ահմեդ #18367)

ՕՐԻՆԱԿ. Եթե զիտնականը գնում է մի երկիր, որտեղ Ղուրանը կամ Մարգարեյի Սուննան (Խ.Ա.Ո.Ն) չեն սովորեցնում և նա նստում է Մզկիթում և սովորեցնում է մարդկանց Ղուրան և Սուննա , կամ ուղարկում է ուսուցիչներ այդ երկիր սովորեցնելու մարդկանց , ապա այդ կհամարվի Սուննայի վերարտադրման գործողություն :

Նույնպես , եթե մարդ գնում է երկիր , որտեղ մարդիկ սափրում կամ կարձեցնում են իրենց մորուքները և նա հրամայում է մարդկանց երկարեցնել այն , նա կվերարտադրի Սուննան: Նա կստանա պարզ հավասար այն պարզեի , ովքեր կհետևեն նրան :

Ալլահի Մարգարեն Խ.Ա.Ո.Ն ասաց.

« Կտրեք բեղերը և աճեցրեք մորուք և տարբերվեք բազմաստվածներից :»

Եթե մարդ աճեցնում է իր մորուքը և կոչում է ուրիշներին անել այդ և նրանք լսում են , նա վերարտադրում է Սուննան: Վերը նշված Հաղիթը չի վերաբերվում այն մարդուն , ով նորարարություն է մտցնում կրոնական հարցերում , քանի որ ամեն կրոնական նորարարություն նշանակում է տարանջատում : Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Զգուշացեք Դինում նորարարություններից , քանի որ ամեն նորարար բան Բիդա է և ամեն Բիդա շեղման միջոց է :» (Տիրմիգի #2600)

2-րդ ԱՊԱՅՈՒՅՅ. Ումար իբն ալ-Խատաբի խոսքերը , թող Ալլահը գոհանա նրանով

نَعْمَتِ الْبَدْعَةِ هَذِهِ

ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ Է . «Ինչ լավ Բիդա է այս :»

ՀԵՐՔՈՒՄ. Ումարը ասաց այս խոսքերը , եթե նա հավաքեց մարդկանց Տարառուիհ , Գիշերային աղոթքի , մեկ Իմամի դեկավարության ներքո: Նա նկատի ուներ լեզվաբանական , ոչ թե բառի օրինական իմաստը :

Պետք է նշել, որ Տարառութիւն աղոթքը սկիզբ է առել Շարիաթից: Ումարը, թող Ալլահը գթա նրան, նորարարություն չի արել, հակառակը, նա վերարտադրել է Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) Սուննան:

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) աղոթում էր այդ իր ուղեկցորդների հետ երեք զիշեր և հետո նա դադարեց անել այդ միասին, որովհետև վախեցավ, որ այն կրառնա պարտադիր իր Ումմայի համար: Նա ասաց.

«Ես վախենում եմ, որ այն կլինի պարտադիր ձեզ և դուք ի վիճակի չեք լինի անել այդ:» (Բուխարի #1908)

Ուղեկցորդները, թող Ալլահը գոհանա նրանցով, աղոթեցին Տարավիի Մարգարեյի կյանքի ընթացքում և շարունակեցին անել այդպէս նրա մահից հետո: Նրանք աղոթում էին միասին, խմբերով Մարգարեյի Մզկիթում:

Ումարը, թող Ալլահը գթա նրան, հավաքեց մարդկանց մի Իմամի ղեկավարության ներքո, որի պատճառով Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) վախեցավ, որ այն չի անցնի: Շարիաթը լրացվեց նրա մահով, և ոչինչ չի կարելի ավելացնել դրան և այդ իսկ պատճառով նա ասաց. «Ինչ լավ Բիդա է այս:»

ՄԵՐ ԴԻՌՔՈՐՉՈՒՄԸ ԲԻՌԱՅԻ ՄԱՐԴԿԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՄԲ.

Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց.

«Ասա, (Օ, Մուհամեդ), այդ կռապաշտներին, հետևեք ինչ ուղարկել է ձեր Ռաբը և մի հետևեք որևէ Առվիյայի, պաշտպանների կամ օգնողների, բացի Նրանից:» (7:3)

ԲԻՌԱՅԻ ՄԱՐԴԻԿ

Բիդայի անձը կարող է դասակարգվել ըստ իր Բիդայի գործունեության մեկ կամ երկու կարգի.

1-ին կարգ Մարդ , ով հետևում է նորարարության կամ խորամանկ գործունեության իր անգիտությունից ելնելով և չի տարածում այդ մարդկանց մեջ : Այսպիսի անձին պիտի սովորեցնել և պարզաբանել ճշմարտությունը և ասել, որ իր գործողությունները և արարքները հակասում են Շարիաթին :

2-րդ կարգ Մարդ , ով հետևում է նորարարություններին կամ խորամանկ գործողություններին իր ցանկություններից և կրքերից ելնելով : Այս մարդուն պիտի հիշեցնել Ալլահի խիստ պատիժը և պիտի պարզաբանել ճիշտը , խմաստուն և լավ ձևով : Եթե նա մերժի ընդունել ճշմարտությունը , պնդի և ընտրի գործել ըստ Բիդայի , ապա մարդկանց պիտի զգուշացնել այս մարդու և նրա խորամանկ Բիդայի գարծողությունների մասին , որպեսզի նրանք խուսափեն դրանից :

ԲԻԴԱՅԻ ԳՈՐԾՈՂՈՄՅՈՒՆԸ

Բիդայի գործողությունը ինքնին կարող է հասցնել քուֆրի աստիճանի: Այդ դեպքում մարդկանց պարտքն է մեկուսացնել այդ մարդուն այն բանից հետո , եթե նրան տվել են անկեղծ խորհուրդ և նա մերժել է ընդունել այդ :

Եթե Բիդայի գործունեությունը չի ընդունվել որպես Քուֆր և նրան մեկուսացնելը կօգնի , որ նա վերադառնա Սուննային , ապա նրան պիտի մեկուսացնել այդ դեպքում : Բայց , եթե այդ չի օգնի , ապա նրան չպիտի մեկուսացնել , քանի որ այդ կիանդիսանա Սուննայից հեռացում : Նրան պիտի անկեղծ խորհուրդ տալ , խմաստուն և գեղեցիկ ձևով : Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Մուսուլմանին չի թույլատրվում մեկուսանալ իր եղբորից ավելի քան երեք օր:» (Բուխարի# 5718)

Առաքինի հետևորդները , թող Ալլահը գոհանա նրանցով , կրացատրեն և կլուսաբանեն ամեն Բիդա Ղուրանի և Սուննայի լուսի ներքո: Սա միայն գիտնականների պարտքը չէ , այլև այն ամեն մուսուլմանի պարտքն է , ով ականատես է լինում Ալլահի Դինում նորարարության և որը ոչ մի հիմք չունի Շարիաթում : Եթե անհատը կարող է բացահայտել ճշմարտությունը , ապա նա պիտի անի այդ , այլապես նա պիտի թողնի այդ հարցը գիտնականներին , ովքեր կլուսաբանեն այն մարդկանց և կհեռացնեն 'ապացույցը' , որը օգտագործվում է Բիդայի մարդկանց կողմից , ապահովելու իրենց նորարարությունը :

ԲԻՇԱՅԻ ՏԱՐԱԾՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

. Ալլահի Շարիաթի մերժումը և դրանից բացի ուրշ բաներով բավարարվելը : Ալլահն ասում է .

«Օ, դուք , ովքեր հավատացել եք : Հնազանդվեք Ալլահին և հնազանդվեք Մարգարեյին և նրանց , ովքեր իշխանություն ունեն ձեր վրա: Եթե դուք ինչ որ բանի դեմ կանգնեք , ապա դիմեք Ալլահին և Մարգարեյին , եթե դուք հավատում եք Ալլահին և Վերջին Օրվան : Այդպես կլինի լավ և հարմար վերջնական որոշման համար:» (4: 59)

. Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) Սուննային չհետևելը և նրա մերժումը : Որքան շատ մարդ հեռանում է Սուննայից , այնքան մոտ էնա Բիդային : Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) Սուննան հարուստ է իր գործողություններով , խրախուսանքներով և հաստատումներով : Մարդ կարիք չունի դիմելու Բիդայի գործունեությանը : Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Ես իրոք թողել եմ երկու բան , որոնցով դուք չեք շեղվի , Ալլահի Գիրքը և Իմ Սուննան , նրանք չեն բաժանվի մինչ ես չհանդիպեմ նրանց Հառողում :» (Հակիմ #319)

. Ղուրանի իամստի մտորելու ձգտման բացակայությունը և նրա օգտագործումը , որպես օրինության հասնելու միջոց , ինչպես նաև Ալլահին հիշատակելու մերժումը և Դինի հարցերով չհետաքրքրվելը : Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց.

«Եվ ով հեռանում է , (կուրացնում է իրեն Ամենազբախրտի հիշատակելուց), (այսինքն Ղուրանը և Ալլահին) , Մենք դնում ենք նրա մոտ Շայթան , որ նա լինի քարին (անբաժան ուղեկցորդ նրան):» (43:36)

. Մերժելով ձիշտը և այն չընդունելու , Ալլահն ասաց.

««Եվ երբ ասեցին նրան . « Վախեցիր Ալլահից » , նա առաջնորդվում է հպարտությամբ դեպի ավելի մեծ մեղք : Այսպիսով բավարար է նրան Դժոխքը և ամենավատն է , իրոք , այդ վայրը հանգստանալու :»»(2:206)

. Սուտ գիտնականների նշանակումը: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Ալլահը չի հեռացնում գիտելիքը , պոկելով այն իր ստրուկներից : Նա այդպես է անում հավաքելով գիտնականներին , (մահացնելով) , մինչ ոչ մի գիտնական չի

մնում , մարդիկ վերցնում են իրենց համար անհմաց ղեկավարներ , որոնց հետ խորհրդակցում են և նրանք տալիս են Ֆետուա , (կրոնական որոշումներ) առանց գիտության և մոլորեցնում են մարդկանց և իրենք էլ շեղվում են:» (Բուխարի # 100)

. Գրեթե սիայնակ գիտելիք փնտրելը և գիտնականներին չայցելելը : Ասում են .” Ում 'Շեյխը' նրա զիրքն է , այսինքն նա կախված է միայն զրքերից , նրա սխալները կլինեն ավելի շատ քան նրա ճշգրտումները :

Մարդ պիտի խուսափի այնպիսի զրքեր կարդալուց , որոնք մեծացնում են կասկածելի պահերը : Ումար իրն ալ-Խատաբը , թող Ալլահը գթա նրան , կարդում էր նամակներ , որոնք եկել էին նրան Գրեթի մարդկանց կողմից և Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) բարկացավ և ասաց.

« Դու համոզվա՞ծ չես դրանում , (այսինքն Դինում) , օ, Խատաբի որդի : Երդվում եմ նրանով , Ում ձեռքերում է իմ կյանքը , ես բերել եմ ձեզ Շարիաթ , որը պարզ և առարինի է : Մի հարցը նրանց ոչինչ , քանի որ նրանք կարող են տեղեկացնել ձեզ ճշմարտություն և դուք չեք հավատա դրան , կամ նրանք կարող են տեղեկացնել ձեզ կեղծ բաներ և դուք կհավատաք դրան : Երդվում եմ Նրանով , Ում ձեռքերում է իմ կյանքը , եթե Մովսեսը (Խ.Ա.Ո.Ն) կենդանի լիներ , նա այլ ընտրանք չեր ունենա , քան հետևել ինձ:» (Ահմեդ #15195)

. Հստակ գիտելիքներ շտարածելը , այնպիսիք , երբ գիտնականները կմնան հեռու մարդկանցից , լուր և չեն տա գիտելիքները , որոնք նրանք ունեն : Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց.

« Իրոք , նրանք , ովքեր թաքցնում են պարզ ապացույցները , առաջնորդությունները և վկայությունները , որոնք Մենք ուղարկել ենք , այն բանից հետո , եթե Մենք դրանք պարզ ենք դարձել Գրքի մարդկանց համար , անիծված են Ալլահից և անիծված են անիծվողներից : Բացի նրանցից , ովքեր գղջում են և լավ արարքներ են անում և բացահայտ հայտարարում են ճիշտը , ինչ թաքցը են : Նրանց գղջումը ես կընդունեմ : Եվ ես Մեկն եմ , Ով ընդունում է գղջումը , Ամենազբասիրտը :» (2: 159-160)

. ԴԻՆՈՒՄ ԾԱՅՐԱՀԵՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՖԱՍՏԻԶՈՒՄ. Դրանք պատճառներից մեկն են , ինչու Բիրան և Շըրկը տարածվում են մարդկանց մեջ : Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

« Զգուշացեք Դինում ծայրահեղականություններից , քանի որ իրոք , նրանք ձեզանից առաջ կործանվել են Դինում իրենց ծայրահեղականությունից :» (Իրն Հիրան # 3871)

. Հենվել տրամաբանությանը , Դինի հարցերում եզրակացություն անելոց : Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց.

« Հավատացյալի համար չէ , տղամարդ թե կին , եթք Ալլահը և Նրա Մարգարեն որոշել են հարց , որպեսզի նրանք ամրագրում անեն իրենց որոշումներում : Եվ ով չի հնազանդվում Ալլահին և Նրա Մարգարեյին , նա իրոք մոլորդվում է պարզ սխալում:» (33:36)

. ՀԵՏԱԵԼ ԿՐՔԵՐԻՆ և ՑԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ . Ալլահն ասում է .

«Դու տեսէ՞ ևս նրան , ով իր սին ցանկությունները վերցրել է ինչպես (իլահ) , աստված և Ալլահը իմանալով նրան այդպիսին , թողել է մոլորդված , դրոշմել է նրա լսողությունը և նրա սիրտը և քող է զցել նրա տեսողության վրա : Ով՝ կարող է առաջնորդել նրան Ալլահից հետո: Դու չե՞ն հիշի :»(45: 23)

. Կուրորեն հետևել մարդկանց կարծիքներին և կրկօրինակել նրանց Դինի հարցերում , մինչ այն հիմնված չէ գիտելիքի կամ պատեհ առաջնորդության վրա և այս հարցերը չեն վերաբերվում Ալլահի Գրքին և Մարգարեյի (Խ.Ա.Ռ.Ն) Սուննային : Ալլահն ասում է .

««Երբ նրանց ասում են .« Հետևեք ինչ Ալլահը ուղարկել է ձեզ :» Նրանք ասում են .« Ոչ , մենք հետևում ենք ինչին մեր հայրերն են հետևում :» Նրանք կանեն այդ , նույնիսկ եթե նրանց հայրերը չե՞ն հասկացել , ոչ էլ ուղղորդվել են :»» (2: 170)

. ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎԱՏ ՄԱՐԴԿԱՆՑ և ՎԱՏ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՀԵՏ . Ալլահն ասում է.

«Եվ հիշիր Օրը , եթք սխալվողը կկծի իր ձեռքերը և կասի .« Oh, Եթե ես վերցնեյի Մարգարեյի ,((Սուհամեդի)) (Խ.Ա.Ռ.Ն)) ուղղին:» «Ահ , անիծվեմ ես , երանի վերցրած չինեյի սրան կամ նրան ինչպես ընկեր :» « Նա իրոք տարել է ինձ շեղ ճանապարհով Հիշտակումից ,(Ղուրանից) , այն բանից հետո ,ինչ այն եկել է ինձ մոտ : Եվ Շեյքանը լքում է մարդուն կարիքի ժամին :»»(25: 27 – 29)

. ԲԱՐԻՔ ԶՔԱՐՈՉԵԼԸ և ԶԱՐԻՔԸ ԶՄԵՐԺԵԼԸ . Ալլահն ասաց.

«Թող ձեզանից զա մարդկանց մի խումբ , ով կերավիրի բոլորին դեպի բարիք (Բալամ) միանալով Ալ- Մարուֆին (այսինքն Բալամական Միաստվածությանը և այն ամենին , ինչ Բալամը հրամայում է անել) , և արգելի Ալ- Մունկար (այսինքն , բազմաստվածությունը և անհավատությունը և այն ամենը ինչ Բալամը արգելել է): Եվ նրանք են , որ հաջողակ կիրնեն :» (3: 104)

Մարգարեն(Խ.Ա.Ռ.Ն) ասաց.

«Մարզարեները եկել են նախորդ ազգերին , իրենց օգնականներով և օժանդակությամբ և ուղեկցորդներով , ովքեր ընդունել են այդ Մարզարեյի Սուննան: Նրանցից հետո եկան մարդիկ , ում դիրքորոշումը հակառակ էր իրենց գործողություններին և ում գործողությունները հակառակ էին հրամաններին : Այսպիսով , նա , ով պայքարում է նրանց դեմ իր ձեռքերով , նա հավատացյալ է , և ով պայքարում է իր լեզվով , նա հավատացյալ է , և ով պայքարում է իր սրտով նա հավատացյալ է , և դրանից վեր Իման չկա :» (Սուլիմ# 50)

. ՀԵՏԱԵԼՈՎ ՇԱՐԻԱԹԻ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ ՏԵՔՍԵՐԻՆ, ՈՐՈՆՔ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՉԻ ՀԱՍԿԱՆՈՒՄ . Ալլահն ասում է .

«Այդ Նա է , Ով ուղարկել է քեզ , ((Սուհամեդ) (Խ.Ա.Ո.Ն)) Գիրքը (Ղուրանը) : Այնտեղ կան Տարբերակներ , որոնք լիովին պարզ են , նրանք Գրքի հիմքն են և դրանք ալ-ահկամ , (պատվիրանների Տարբերակներն են) և ալ-Փարդ (պարտադիր պարտավորությունների Տարբերակները) և ալ-հուդուդ (օրինական օրենքների տարբերակները պատիժների համար) են և ուրիշներ , որոնք լիովին պարզ չեն : Այսպիսով , նրանց համար , ում սրտում կա տարանջատում ճշմարտությունից , նրանք հետևում են ինչ լիովին պարզ չէ , փնտրելով Ալ-Ֆիտնահ (բազմաստվածություն , փորձություն և գաղտնի խմաստներ) , բայց դրանք պահպանված են Ալլահի կողմից : Եվ նրանք , ովքեր ամուր հիմնված են զիտելիքին ասում են .« Մենք հավատում ենք դրան , ամենին (և պարզին և անհասկանալին) , քանի որ դրանք Ռաբբից են :» Եվ ոչ ոք չի ստանում հորդորանք , բացի մտածող մարդուց :»»(3:7)

. ՀԱՆԴՈՒՐԺՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱԼ-ՎԱԼԻ և ԱԼ_ ԲԱՐԱՅԻ ՄԻՋԱՆ (ԱՏԵԼՈՒԹՅՈՒՆ և ՍԵՐ ՀԱՆՈՒՆ ԱԼԼԱԶԻ): Պետք է սիրել թշնամիներին հանուն Ալլահի , քանի որ այդ սերը կտանի նրանց մրցակցության: Աբու Վաքիր ալ-Լայթին , թող Ալլահը զոհանա նրանով , ասաց .

««Երբ Մարզարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նվաճեց Մեքքան , մենք դուրս եկանք նրա հետ , մարտից առաջ Հավազին ցեղով , մինչ մենք հասանք լոտոսի ծառի , որը կոչվում էր «Դիր Անվաթ» , ոքը անհավատները երկրպագում և կոչում էին : Մենք ասացինք .«Օ, Ալլահ! Մարզարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց . « Ալլահը Հզոր է: Խորայելի որդիք հարցրեցին Մովսեսին «Ցույց տուր մեզ աստված նրանց նման : Իրոք , դուք մարդիկ եք , ովքեր չզիտեն:» Հետո Ալլահի Մարզարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց . «Իրոք , դուք կմրցակցեք և կհետևեք նրանց , ովքեր ձեզանից առաջ էին :»»(Իբն Զիրան# 6702)

. Զանք գործադրել հասնելու հիմնական կամ եզրահանգիչ հարցի , որը չի ենթադրում այդ և հարցերի դուրս բերելը տեքստային ապացույցներից , որոնք կապ չունեն դրա հետ : Պետք է նաև իմանալ , որ կան հաղիթներ , որոնք իրական չեն , քանի որ գոյություն ունեն սովորույթի աղավաղում , որոնք պիտի իմանալ և չտարածել և չօգտագործել որպես ապացույց ամեն հարցում :

Կան նաև թույլ Հաղիթներ : Որոշ գիտնականներ օրինական են դարձնում այդ հաղիթների օգտագործումը , որպեսզի մարդկանց դրդեն անել առաքինի արարքներ , քանի դրանք չեն հակասում իրականներին : Բայց դրանք չեն կարող օգտագործվել երկրպագման գործողությունների իրականցմանը : Երկրպագման գործողությունները հաստատվում են իրական հաղիթներից , որոնք հավաստի փոխանցված են Մարգարեյից (Խ.Ա.Ո.Ն) :

ՀԱՎ ԱՐԱՐՔՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՍԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Ստրուկների արարքները չեն ընդունվի , մինչ երկու պայմաններ չիրականացվեն .

1-ին Պայման . Անկեղծություն , այսինքն , արարքները պիտի արվեն անկեղծ , հանուն Ալլահի : Ալլահն ասում է .

«Նրանց իրամայված եր , որ նրանք երկրպագեն Ալլահին և ոչ ոքի բացի Միայն Նրանից ,(խուսափեն տալ զուգընկեր Նրան), ներկայացնեն Աս-Սալաթ և տան Զաքյաթ և սա է ճիշտ Դինը :» (98:5)

Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց Քուլսի Հաղիթում ¹⁶

«Ես զուգընկերոց կարիք չունեմ : Ով արարք է անում զուգակցելով Ինձ հետ ընկեր , ես կթողնեմ նրան նրան Շքրկում :» (Մուսլիմ #2985)

2-րդ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ . Հետևել Մարգարեյի Խ.Ա.Ո.Ն օրինակին : Այսինքն , երկրպագել այնպես , ինչպես նա էր երկրպագում : Այս պայմանը ճիշտ չի լինի , եթե վեց բան հաշվի չառնվի .

Ա. ԵՐԿՐՈԱԳՄԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՃԱՐ . Եթե մարդ երկրպագում է Ալլահին , որոշակի պատճառով , որը ընդունված չէ Շարիաթով , նրա գործողությունը կընդունվի որպես մերժվող Բիդա:

¹⁶ Հաղիթ Քուլսի , դրա իմաստը Ալլահից է , մինչ խոսքերը Մարգարեյից :

ՕՐԻՆԱԿ. Որոշ մարդիկ ներկայացնում են երկրպագման որոշակի գործողություն Ռաջաք ամսվա 27-րդ օրը : Նրանք ասում են , որ Մարագարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) այդ գիշերն է զնացել Գիշերային Ճանապարհորդության : Գիշերային աղոթքը ընդունելի երկրպագում է , բայց պատճառը , որ այն նշված է այդ գիշերը Շարիաթով խրախուսված չէ : Այս տեսանկյունից ելնելով մարդ կարող է պարզ տարբերակել Բիդան Սուննայից :

Բ. ԴՐԱ ՏԵՍԱԿԸ. Երկրպագման գործողությունը պիտի համաձայնեցվի Շարիաթի հետ այս տեսակում : Եթե մարդ երկրպագում է Ալլահին այնպիսի գործողությամբ , որը ընդունված չէ Շարիաթով , ապա այն չի ընդունվի :

ՕՐԻՆԱԿ. Եթե մարդ մորթում է ձի , ինչպես զոհաբերման կենդանի Դուիլ-Հիջր ամսում , ապա այն չի ընդունվի , որովհետև նա խաբում է Շարիաթին այս հարցում , քանի որ զոհաբերվող կենդանին կարող է լինել ուղտ, այծ, ոչխար և եղջերավոր անասուն :

Գ. ԴՐԱ ՔԱՅԼԵՐԸ. Եթե մարդ ցանկանում է աղոթել լրացուցիչ , ապա այն չի ընդունվի մինչ չկատարվեն Շարիաթի կողմից ընդունված պարտադիր աղոթքները : Նույն կերպ , եթե մարդ աղոթում է Դիուր աղոթքը հինգ կքանիստով , ապա այդ աղոթքը չի ընդունվի:

Դ. ԴՐԱ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ. Եթե մարդ վուդու է անում և լվանում է ոտքերը սկզբում և հետո սրբում է գլուխը , ապա մենք կարող ենք ասել , որ այս վուդուն զրո է , քանի որ վուդուն պիտի կատարվի հերթականությամբ :

Ե. ԴՐԱ ԺԱՄԱՆԱԿԸ. Եթե մարդ զոհաբերում է կենդանին Դուիլ-Հիջա ամսվա առաջին օրերին , ապա այն չի ընդունվի , քանի որ նա դա չի արել համապատասխան ժամանակ :

Զ. ԴՐԱ ՎԱՅՐԸ. Եթե մարդ իթիկաֆտ է արել ուրիշ վայրում , այլ ոչ թե Մզկիթում , ապա այն չի ընդունվի ճիշտ , որովհետև պիտի արվի Մզկիթում :¹⁷

ԲԻԴԱՅԻ ՎՏԱՆԳՆԵՐԸ.

Կա հսկայական վտանգ հետևելով Բիդայի գործողություններին : Իսլամի թշնամիները կզրոհեն Իսլամի և Սուսուլմանների վրա դրա միջոցով : Այսպիսով ,

¹⁷Ալ Իբրահիմ Ֆի Քամալ աշ-Շար , շեյխ Մուհամեդ իբն Ութեյմինի համար

ամեն մուսուլման , պիտի ուշադիր լինի , որպեսզի գործիք չդառնա վնասելու Դինը կամ մուսուլմաններին ամեն պարագայում : Ավելին, Մուսուլմանը չպիտի ծածկի կամ թաքցնի Բիդայի մարդուն:

Իսլամի թշնամիները կարող են բաժանել Մուսուլմաններին այս տարբեր գործողություններով : Երբ Բիդայի գործողությունը տարածվում է , Սուննայի գործողությունը մարդկանց կողմից լրվում է : Բիդայի գործունեության տարածումը կտանի Ալլահի Դինից հեռացման : Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Իմ Ումման կրածանվի յոթանասուն երեք աղանդի , ամենաուժեղը կլինի այն , որի մարդիկ նախապատվություն են տալիս իրենց ինտելեկտին և անալոգներ են ստեղծում , հայտարարելու օրինականը անօրինական և անօրինականը օրինական :» (Հակիմ #8325)

Ամեն դեպքում , մարդ պիտի համոզվի , որ երկրպագման բոլոր գործողությունները , որոնք նա կատարում է , դեմ չէ Շարիաթին : Ինչ հարմար է դրան պիտի ընդունվի և ինչը այդպիսին չէ , պիտի մերժվի : Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Ես թողել եմ ձեզ հետ երկու բան... դուք չեք շեղվի հետևելով դրանց : Ալլահի Գիրքը և իմ Սուննան , նրանք չեն բաժանվի , մինչ չեն միանա ինձ հետ իմ Հառուդում Հարության Օրը :» (Հակիմ 319)

Ոչպեսզի մարդ պահպանի իրեն , ապա նա պիտի խուսափի անել ամեն ինչ , ինչ դեմ է Ալլահի Գրքին և Նրա Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն) :

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Ստել իմ դեմ , նույնը չէ , ինչ ստել որևէ ուրիշ մեկի դեմ : Ով ստում է իմ դեմ , թող համոզված լինի նրա նստավայրը կլինի Դժոխքում :» (Մուսլիմ# 4)

Ով ցանկանում է հաջողակ լինել և հույս ունի Ալլահի պարզեցին , նա պիտի հետևի Ալլահի Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) օրինակին : Ամենաբարձրյալ Ալլահը ասաց.

«Ասա , եթե դու սիրում ես Ալլահին , ապա հետևիր ինձ և Ալլահը կսիրի քեզ և կների քեզ քո մեղքերը և իրոք , Ալլահը ամենաներող և զթասիրտն է :» (3: 31)

Մարդը չպիտի մրցի և հետևի որևէ ուրիշ անհատի , քանի որ նրանք անսխալական չեն , նրանք սխալներ են գործում և ունեն աշխարհիկ ցանկություններ և կարող են հետևել իրենց կորքերին :

ԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄ և ՀՈՐԴՈՐ

Աբդուլահ իբն ադ-Դայլամին ասաց.

«Ինձ հասել է, որ Դինը կճեղքվի և կկորի լքելով Սուննան : Մարդիկ կլքեն այն յուրաքանչյուր գործողությամբ, ինչպես պարանը թուլանում և թուլանում է:» (Ադ-Դարիմի# 98)

Մեզանից յուրաքանչյուրը պիտի հետևի Մարզարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) Սուննային և ամեն կերպ ջանք գործի տարածել այդ մարդկանց մեջ և իրագործել այն : Բարիք կարելի է սպասել միայն այն դեպքում, եթե մարդ իրագործում է Մարզարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) Սուննան, լինի դա արտահայտություն կամ գործողություն և եթե նա դուրս է հանում Դինում ամեն նորարարություն : Սա պարտադիր պայման է մեզանից յուրաքանչյուրի համար, եթե նա լսում է որևէ բան, որը հակասում է Շարիաթին, տալ անվեղծ բացատրություն և խորհուրդ և լուսաբանում, այնպես, որ նա ունենա մեծ պատիվ պաշտպանելու Ալլահի Դինը : Մարզարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Փոխանցեք ինձանից նույնիսկ մեկ այաք, (տարբերակ) և ձեր վրա մեղք չի լինի , եթե դուք տաք Խսրայելի Երեխաների պատմությունները և ով, ասի սուտ իմ դեմ, թող հաստատի իր նստավայրը Դժոխքում :» (Բուխարի# 3274)

Բիդայի վերացումը համայնքի միասնական պարտավորություն է:

Մարզարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Ով ձեզանից տեսնում է սխալ, թող փոխի այն իր ձեռքով, բայց եթե նա չի կարող, ապա թող անի այդ իր լեզվով, բայց եթե նա չի կարող, ապա թող փոխի այդ իր սրտում և դա Իմանի ամենաթույլ ճյուղն է :» (Մուսլիմ# 49)

Մարդ պիտի Դառնա անի և կոչի Ալլահի ուղղուն, ինչպես Ալլահի խոսքերն են ասում.

«Հրավիրիր, քո Ռաբբի ուղղուն իմաստությամբ և արդար քարոզով և վիճիր նրանց հետ այնպիսի ձևով, որը լավ է: Ճշմարիտ, քո Ռաբբը զիտի լավագույնը , ով է շեղվել Իր Ուղղուց և Նա լիովին տեղյակ է նրանցից , ովքեր ուղղորդված են :» (16: 125)

Կրոնական հարցերը չպիտի վերցվեն անվերապահորեն ամեն մարդուց , կամ քարոզչից , ով հայտարարում է , որ ունի գիտելիք և հասկացություն : Դինը պիտի վերցնել նրանցից , ում վստահում են Դինում , գիտելիքում և առաքինությունում : Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց .

«Իրոք գիտնականները Մարգարեների ժառանգորդներ են : Մարգարեները չեն թողել իրենց ետևից Դինար կամ Դիրհամ , բայց նրանք թողել են գիտելիք , այսպիսով , ով վերցնում և սովորում է այդ նա վերցնում է մեծ պատիվ և բաժին :» (Իբն Զիբբան #88)

Մենք պիտի հիշենք Մարգարեյի(Խ.Ա.Ո.Ն) խոսքերը .

«Ով կոչում է առաջնորդման , նա կստանա պարզե հավասար նրանց պարզեի , ովքեր հետևում են նրան , մինչ նրանց պարզեր չի նվազի : Եվ նա , ով կոչում է մոլորության , նա կստանա մեղք , որը հավասար է նրանց մեղքերին , ովքեր հետևում են նրան , մինչ նրանց մեղքերը չեն նվազում :» (Սուախի #2674)

Նույնպես նա , ով տանում է մարդկանց չարիքի , Բիդայի , հանդիսանում է չարիքից մեկը : Նա կստանա իր մեղքը և նրանց մեղքերը , ովքեր հետևում են նրան : Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց .

«Իրոք ամենաճշմարիտ խոսքը Ալլահի Գիրքն է և լավագույն ուղղությունը Սուհամեղի ուղղորդումն է : Եվ Ամենաչարիքը նարարարություններն են և ամեն նորարարություն Դինում մոլորություն է և ամեն մոլորություն կտանի Դժոխք :» (Իբն Խուզայմա #1785)

Ինչպես վերը հիշվել է , Ալլահի Դինում լուրջ նորարարությունները վտանգավոր են , այսպես որ նա , ով ցանկանում է գործել որևէ արարք , պետք է հաշվի առնի արդյոք այդ խրախուսված է շարիաթով : Եթե այդ խրախուսված է , ապա նա պիտի իրականացնի այդ և առաջնորդի մարդկանց , բայց , եթե այն չի համապատասխանում Շարիաթին , ապա նա պիտի թողնի այդ արարքը և զգուշացնի մարդկանց դրանց դեմ :

ԲԱՌԱՐԱՆ

1. ԱԿԻԴԱ. Կրոնի հավատք
2. ԲԻԴԱ. Նորարարություն , այստեղ այն վերաբերվում է կրոնական նորարարությանը :
3. ԴԻՆԱՐ & ԴԻՐՀԱՄ. Գումարի տեսակ
4. ՖԱՐԻԴԱՀ. Երկրպագման պարտադիր ն գործողություն
5. ՖԻՏՆԱՀ. Փորձություն , աղետ և դժբախտություն
6. ՀԱՌԻԹ . Մարզարեական Սովորություն
7. ՀԱՌԻԴ . Ավագան , որը Ամենաբարձրյալ Ալլահը տվել է մեր Մարզարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն) Հարության Օրը : ՈՎ ըմպում է դրանից մեկ անգամ , երբեք այլևս ծարավ չի զգում:
8. ՀՈՒՇՈՒԴ . Պատիճ Իսլամում
9. ՀՈՒԿՄ . Կառավարու
10. ԻԶՏԻՀԱԴ. Ընդհանուր այն ջանքերի կենտրոնացում է : Այս գրքում այն վերաբերվում է ֆիզիկական ջանքին , հարցի լուծման համար :
11. ԻԹԻԿԱՖ . Ընդհանուր առմամբ այն վերաբերվում է մեկուսացմանը : Իթիկաֆը երկրպագման գործողություն է , որի ժամանակ անձը մեկուսանում է Մզկիթում , Ալլահին երկրպագելու :
12. ԻՄԱՆ. Հավատք
13. ԶԵՆՍԱ. Սա Երկնային Այգիներն են , որոնք Ալլահը պարզեցում է իր առաքինի ստրուկներին Մահից հետո : Այն սխալ մեկնաբանված է ինչպես «Դրախտ:»

14. ԿՈՒՖՐ. Անհավատություն
15. ՆԱՖԼ. Երկրպագման գերկարևոր գործողություններ
16. ՇԵՅԹԱՆ. Սատանա
17. ՇԱՐԻԱԹ. Իսլամական իրավաբանական Օրենք
18. ՇԸՐԿ. Ալլահին զուգընկեր տալլ
19. ՍՈՒՆՆԱ. Այն ունի ավելի քան մեկ իմաստ: Կարող է վերաբերվել .
  - Ա. Մարգարեական սովորությանը
  - Բ. Կառավարմանը, այսինքն այն կարող է նշանակել , որ գործողությունը համապատասխանում է Սուննային :
20. ՏԱՐԱՌԻՒՀ. Գիշերային աղոթքներ , որոնք կատարվում են Ռամադան ամսվա ընթացքում :
21. ՏԱԿՈՒԱ. Առաքինություն
22. ՈՒԽՍՍԱ. Ազգ
23. ՎԱԼԻ. Առաքինի , աստվածավախ մուսուլման , ովտեղյակ է Ալլահից , հետրում է երկրպագման գործողություններին և հեռու է մնում անօրինական բաներից :

اللَّهُمَّ رَبِّ الْعَالَمِينَ
وَسَلِّمْ عَلَيْكَ رَسُولُنَا مُحَمَّدٌ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْمَعِينَ

ԱՄԲՈՂՋ ՓԱՌՔԸ ՄԻԱՅՆ ԱԼԱԶԻՆ Է,
ԱՇԽԱՐՃՆԵՐԻ ՏԻՐՈՁԸ ԵՎ ԹՈՂ ԱԼԱԶԸ
ՄԵԾԱՐԻ ԻՐ ՄԱՐԳԱՐԵՅԻ ՀԻՇԱՏԱԿՈՒՍԸ

ԵՎ ՆՐԱ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆԸ ԵՎ ՊԱՀՊԱՄԵԼ
ՆՐԱՆ ԱՊԱՀՈՎ ԱՄԵՆ ՆՍԵՄԱՑՈՒՅԻՉ ԲԱՆԻՑ:

Եթե դուք ցանկանաք ստանալ ավելի տեղեկություն Իսլամի մասին մի տատանվեք կապվել մեզ.

1. Email info@islamland.com
2. Դուք կարող եք նաև այցելել հետևյալ կայքերը

